

Zápis z obhajoby disertační práce

Studentka: Mgr. Olga Čaplyginová
Datum narození: 10. 12. 1982
ID studia: 342554
Studijní program: Filologie
Studijní obor: Románské literatury
Název práce: „Hranice labyrintu. Poetika prostoru italského postmoderního románu“
Jazyk práce: čeština
Jazyk obhajoby: čeština
Školitelka: PhDr. Mgr. Alice Flemrová, Ph.D.
Oponenti: doc. PhDr. Jiří Pelán, Ph.D.
doc. PhDr. Jiří Pechar
Datum obhajoby: 10. 10. 2016
Místo obhajoby: UK FF, nám. J. Palacha 2, KJP - týmová studovna
Termín: řádný
Předsedkyně komise: prof. PhDr. Anna Housková, CSc.
Přítomní: prof. PhDr. Anna Housková, PhDr. Vlasta Dufková, Ph.D., PhDr. Mgr. Alice Flemrová, doc. PhDr. Jiří Pechar, doc. PhDr. Václav Jamek, doc. PhDr. Jiří Pelán, Ph.D., PhDr. Závěš Šuman, Ph.D.

14:35 Předsedkyně komise prof. A. Housková zahájila obhajobu, představila sebe a přítomné členy komise a přítomné oponenty. Přítomným pak představila studentku.

14:40 Školitelka seznámila přítomné stručně se svým hodnocením studentčina studia a její disertační práce, které uvedla ve svém písemném vyjádření.

14:46 Studentka seznámila přítomné s tezemi své disertační práce.

Disertační práce se pokouší postihnout koncept postmodernismu, tak jak se manifestuje v italském románu poslední třetiny 20. století a jak jej v posledních letech vymezuje bohatá a leckdy emočně vypjatá diskuse. Je tento pojem heuristicky únosný, legitimní a proč vzbuzuje stále tolik vášně? Rozbor se opírá o mnohá teoretická východiska, najmě o Lyotardovu definici postmoderní situace, a v analytických částech pak rozebírá v návaznosti na Bachtinovy úvahy o románovém chronotopu roli prostoru v poetikách čtyř italských romanopisců (Calvino, Benni, Baricco a Tabucchi), a to v úzkém provázání a v interakci s časem. Práce dospívá k vymezení tří základních podob postmoderního románu (román-kaleidoskop, román-labyrint, metaromán) a v detailních analýzách si všímá dominantních prostorových topoi (město-křižovatka, dům – zejména hotel s důrazem na přechodnost, topos cesty). V závěru pak autorka definuje chronotop postmoderního románu, považuje ho za žánrotvorný prvek. K jeho základním charakteristikám

přináleží splývání prostoru a času, důraz na překotné a rychlé změny, tříštění a fragmentárnost. Postihuje též, do jaké míry toto vymezení interaguje se světem románových postav.

14:56 Oponent doc. J. Pechar seznámil přítomné s hlavními body svého posudku a se závěrem, že doporučuje předloženou disertační práci k obhajobě.

Definice postmodernismu je obtížná, a debaty, které se o tomto pojmu vedou, jsou navíc často poměrně mělké. Autorka je však postihla fundovaně. Za nejsvízelnější osobně považuji definici konkrétních postupů. Lze dost pochybovat, zda nějaké specifické rysy postmoderní poetiky skutečně existují – řadu z nich totiž nalézáme i u starších autorů (Joyce, Balzac, Proust). Autorka sice mohla rozšířit korpus rozebíraných textů, oceňuji však kvalitu analytické části. Heterogenost venkovských čtvrtí, o níž se autorka v souvislosti s italským postmoderním románem zmiňuje, není specificky postmoderní rys (objevuje se např. u Balzaka). Stejně tak nelze souhlasit s tím, že by Musilovu poetiku charakterizovali bezejmenní úředníci.

15:03 Oponent doc. J. Pelán seznámil přítomné s hlavními body svého posudku a se závěrem, že doporučuje předloženou disertační práci k obhajobě.

Autorka navázala na svou diplomovou práci. Materiálová základna mohla být rozsáhlejší, teoretické podloží je však velmi důkladné. Analytické části vykazují vysoce nadstandardní kvalitu. Oceňuji též věcný a kritický přístup, byť bych byl osobně ještě kritičtější. Termín postmodernismus neprokázal svou relevanci jako literárněhistorický pojem. Charakteristiky postmodernismu (relativismus, fragmentárnost, neucelenost ad.) sdílím, ale nalezneme je již v dílech starších (např. v Gidových Penězokazech a Paludes). Všechna autorkou vymezená paradigmata románu mají své předobrazy (román-kaleidoskop u Joyce, román-labyrint u Kafky, metaromán u Queneau). Nejvíce se mi zamlouvají analýzy prostoru, zejména tam, kde se prolínají s charakteristikou postav. Méně přesvědčivě vyznívají části, kde autorka operuje s Bachelardovým pojmem „vnitřní prostor“ – je totiž dost neurčitý a obtížně verifikovatelný. Úhrnem lze říci, že lze konstatovat určité tendence, ale není na místě je absolutizovat a modelovat, čehož si je autorka této zralé a profesionálně zvládnuté práce samozřejmě vědoma.

15:10 Studentka reagovala na vyjádření školitele a na posudky oponentů a jejich položené otázky.

Omezit výběr autorů bylo nutné. Nechtěla jsem psát práci encyklopedickou, před rozsahem jsem dala přednost prohloubené analýze. Samozřejmě jsem uvažovala o začlenění dalších autorů, řídila

jsem se však též hlediskem kvalitativním. Zároveň jsem chtěla, aby každé desetiletí pokryli reprezentativní autoři.

K postmodernismu bych podotkla, že obtížnost přesně jej definovat se zakládá na tom, že oproti jiným směrům nepřichází s něčím výrazně či zcela novým, je synkretický, otevírá se pluralitě. (Doc. Jamek vstoupil do diskuse a postmodernismus označil za směr eklektický.) Studentka souhlasila a upozornila, že všechny postupy, jimiž se zabývala, v postmodernismu ztrácejí svou příznakovost.

15:15 Předsedkyně komise zahájila diskusi.

V diskusi vystoupili:

doc. Jamek: Postmodernismus bych definoval jako „krátkou paměť“ či „režim spánku“. Neobjevuje se nic převratně nového, přivlastňuje si dávno objevené, je eklektický. Perspektiva poetiky prostoru je však nosná a vítám ji.

dr. Dufková: Na krátkou paměť svého času upozornil již Curtius.

dr. Flemrová: Autorka se problematikou postmodernismu a jeho definice zabývat musela. Mohla zmínit např. již U. Eca.

Mgr. Čaplyginová: Starší generace (Calvino, Tabucchi) pracuje s literaturou jako s něčím vážným, pro mladší autory je literatura spíše hrou, kde se mísí vysoké s nízkým (např. Baricco). Eco na toto mísení poukazuje v teoretických pracích, autoři 90. let je uvádějí v praxi.

dr. Dufková: Topos cesty – alchymické, iniciační – není též nikterak nový. Modernější se mi jeví absence cíle.

Mgr. Čaplyginová: Pracuji s obecnými kategoriemi, ale vždy hledám jejich specifičnost.

doc. Pechar: Asi se shodneme, že postmodernismus svébytně specifický význam nemá, podobně bychom však mohli uvažovat i o jiných směrech, např. o symbolismu. Dále připomínám, že Bachtinův přístup k literatuře se velmi proměňoval (nejdřív opozice vůči formalismu, následně teorie románového různorečí, nakonec konceptualizace dialogičnosti).

prof. Housková: Bachtin je tedy vlastně postmoderní. Rysy a vágnost definic nejsou dány nedostatky v práci, ale vágností samých kategorií.

15:25 Předsedkyně komise ukončila samotnou obhajobu a komise zahájila neveřejné zasedání o klasifikaci obhajoby disertační práce.

Předsedkyně komise seznámila studentku a přítomné s výsledkem obhajoby: komise hlasovala zdvižením ruky. Počet členů komise: 5; přítomno členů komise: 4; kladných hlasů 4, záporných hlasů 0. Obhajoba disertační práce byla klasifikována: prospěla.

Zapisovatel:

PhDr. Závěš Šuman, Ph.D.

Jméno a podpis předsedkyně komise:

prof. PhDr. Anna Housková, CSc.

Jméno a podpis dalšího člena komise:

PhDr. Vlasta Dufková, Ph.D.

